

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Proces vzniku a stádia bezdomovectví

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lenka Pipová

Vypracoval:

Gabriela Voříšková

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Proces vzniku a stádia bezdomovectví“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Praha 26.4.2010

.....
Gabriela Voříšková

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Lence Pipové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi Jiřímu za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Gabriela Voříšková

OBSAH

Úvod	3
1. Pojem bezdomovec	5
2. Fenomén bezdomovectví	6
3. Typologie bezdomovectví	7
3.1. Formy	7
3.2. Příčiny	8
4. Charakteristika bezdomovců	10
4.1. Dívky a ženy bez domova	11
4.2. Muži a ženy – odlišnosti bezdomovectví	12
4.3. Dobrovolní bezdomovci	13
5. Pouliční kultura bezdomovců	14
6. Osobnost bezdomovce	16
6.1. Schopnosti	16
6.2. Potřeby	16
6.3. Sebepojetí	17
6.4. Sociální znaky	17
6.5. Somatická rizika bezdomovectví	18
7. Problémy bezdomovců	19
8. Kriminalita a bezdomovectví	21

9. Pomoc bezdomovcům	23
9.1. Základní pomoc	24
9.2. Resocializace	24
10. Služby a zařízení pro bezdomovce	26
10.1. Služby	26
10.2. Sociální zařízení	26
11. Neziskové organizace a církve	29
11.1. Azylové domy	30
11.2. Armáda spásy	30
11.3. Sdružení občanů „Naděje“	31
11.4. Česká katolická charita	32
11.5. Emauzy ČR	33
11.6. Nový prostor	33
11.7. Loď Hermes	34
11.8. Zařízení pro bezdomovce v Praze	34
12. Případová studie – kasuistika	42
Závěr	49
Resumé	51
Anotace	52
Seznam použité literatury	53

Úvod

Pro bakalářskou práci jsem si vybrala téma „Proces vzniku a stádia bezdomovectví“. Je to téma, které se zabývá problémem, který tíží současnou společnost.

Termín bezdomovectví se objevil po roce 1989, když se začalo a mohlo o tomto problému veřejně hovořit.

Kdo to vlastně bezdomovec je? Tímto termínem bývá v odborné literatuře označována osoba, nemající domov a která ztratila veškeré sociální vazby.

Každý si ale pod pojmem bezdomovec může představit někoho jiného. Já protože žiji v Praze a tyto lidi potkávám na každém „rohu“, tak z mého pohledu jsou to lidé špinavý, opilý a páchnoucí. Často posedávají nebo polehávají na lavičkách v parku nebo se povalují v průjezdech. Většinou je můžeme vidět popíjet „krabicové víno“ a konzumovat potraviny, které našli někde v popelnici. Bezdomovci jsou jak ženy tak i muži, různých věkových skupin.

Téměř každý den potkáváme v blízkosti svého bydliště nebo pracoviště bezdomovce. Velká většina z nás se snaží tento společenský jev nevnímat. Ale měli bychom se zajímat jak takovému člověku pomoci.

Přemýšlejí někdy ti, kteří od bezdomovců odvracejí tvář, jak se tento člověk stal bezdomovcem? Co ho přivedlo k takovému stylu života? Vždyť se přece nemohl bezdomovcem narodit. Co dělal před tím, než začal žebrať a spát v kanálech? Jsou tu však organizace a občanská sdružení se svými vyškolenými pracovníky, kteří se dokáží lépe vžít do situace bezdomovců a proto jim poskytují potřebnou pomoc.

Je nutné charakterizovat příčiny vzniku bezdomovectví, abychom tomuto fenoménu mohli předcházet. Nastínit, že bezdomovec se nestane bezdomovcem jen proto, že chce takto žít. Ale že můžou nastat situace, která k bezdomovectví přivedou

i takového člověka, který má zaměstnání, domov a fungující rodinu.

Měli bychom se zajímat o to jaké mají bezdomovci schopnosti a potřeby, abychom mohli lépe poznat jejich osobnost a tím pádem jim pomohli řešit jejich situaci. Nelze zapomenout ani na kriminalitu mezi bezdomovci. Při řešení problému bezdomovectví zastávají jednu z hlavních rolí také organizace, které pomáhají lidem bez přístřeší. Sociální služby jsou v problematice bezdomovectví velmi důležité. A toto je jedna z částí sociální pedagogiky. Zde se objevuje důležitost činnosti sociálně pedagogického a výchovného působení na lidi, kteří se již stali bezdomovci.

Je potřeba uvědomit si, že bezdomovce se může stát kdokoliv z nás, i když se nám to zdá nepravděpodobné. Říkáme si: „Mě se to nikdy stát nemůže“. Ale je to opravdu velmi jednoduché ocitnout se na ulici, bez přístřeší, peněz, bez jakýchkoliv prostředků potřebných k přežití.

1. Pojem bezdomovec

„Bezdomovci jsou lidé žijící bez stálého bydlení a obvykle i bez stálého zaměstnání, odříznuti od zdrojů, které jsou běžně dostupné jiným občanům (včetně systému sociální podpory). Nejširší v Evropě používaná definice zahrnuje mezi bezdomovce vedle osob bez střechy nad hlavou i osoby žijící v nedůstojných podmínkách, v ústavech a sociálních zařízeních, osoby které nemají vlastní bydlení, a osoby, jímž hrozí ztráta bydlení (protože kupř. neplatí nájem). V zemích Evropské unie i u nás je bezdomovectví buď následkem rozpadu rodiny (který je zase následkem nezaměstnanosti, alkoholismu, duševní poruchy, somatické nemoci, ale také „pouhého“ konfliktu potřeb manželů), nebo nezvládnutím přechodu z institučního prostředí (dětské domovy, výchovné ústavy, věznice) do prostředí neústavního.“ (Matoušek, 2003, s. 34)

2. Fenomén bezdomovectví

Proč tento fenomén vznikl? Do roku 1989 se tento pojem nepoužíval. Bezdomovci neexistovali. Existovali pouze osoby, které nechtěli bydlet u rodičů, jedinci kteří prošli ústavní výchovou a rozvedení. Patřili sem také lidé, kteří žili na podnikových ubytovnách, protože pracovali na stavbách daleko od svého domova a rodiny, a kterým se díky odloučení od rodiny rozpadlo manželství. Ale všichni museli pracovat a nemohli žít na ulici.

Po roce 1989 nastala velká změna. Státní podniky začaly krachovat a proto byl ukončen i provoz ubytoven. Málo kdo z osob, které potkalo to, že ze dne na den přišel o práci a o bydlení byl na tuto změnu životního stylu připraven. A v tuto chvíli se objevil problém bezdomovectví.

Bezdomovec je osoba, kterou nějakým způsobem postihlo společenské vyloučení a ztráta bydlení, nebo je touto ztrátou ohrožen. Tito lidé žijí na ulici, v neadekvátních podmínkách bez sociálních jistot. Trpí společenským vyloučením. Lidé se jim vyhýbají, nebaví se s nimi.

V dnešní době většinu z nás pojem bezdomovectví nějak zasahuje. Často si pokládáme otázku, kde jsou jeho kořeny a jak tento problém řešit. Bezdomovci v některých spoluobčanech vzbuzují soucit, pocit sounáležitosti a spoluodpovědnost za život lidí, kteří se ocitli na ulici.

Ke vzniku bezdomovectví přispívá hlavně nezaměstnanost a růst chudoby. Příčin však bývá mnohem víc.

3. Typologie bezdomovectví

3.1. Formy

Průdková ve své knize rozděluje osoby bez domova do tří základních skupin:

a) Zjevní bezdomovci

Jsou to lidé, které potkáváme každý den na ulici. Poznáme je podle zanedbaného zevnějšku, zápachu, nepřiměřené obuvi. Mají u sebe zavazadla (většinou igelitové tašky), v kterých mají veškerý svůj majetek.

Tato skupina bezdomovců je velmi nápadná, někdy vzbuzuje odpor či strach a veřejností jsou nejintenzivněji vnímáni.

Zjevní bezdomovci v největší míře využívají sociální služby.

b) Skrytí bezdomovci

Tyto bezdomovce na první pohled nepoznáme, protože se snaží svůj životní styl tajit a problémy skrývají. Skrytí bezdomovci opovrhují skupinou zjevných bezdomovců a distancují se od nich. Jsou to osoby, které se na sociální pracovníky příliš často neobracejí. Často mění místo svého pobytu, málokdy se zdržují delší dobu na jednom místě.

c) Potencionální bezdomovci

Patří sem lidé, kterým bezdomovectví hrozí. Žijí ve složitých a nepředstavitelně obtížných podmínkách. Mohou se ze dne na den ocitnout na ulici. Vyskytují se zde mladí lidé, kteří prošli např. ústavní výchovou a nemají možnost návratu do rodiny.

Potencionálními bezdomovci mohou být i ti, kteří byli propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody, z terapeutické komunity nebo psychiatrické léčebny.

Potencionálními bezdomovci jsou lidé na které nikdo nečeká a kteří se nemají kam vrátit.

3.2. Příčiny

Příčiny bezdomovectví jsou různé. Je to například ztráta zaměstnání či bydlení, nízká úroveň životního minima, nedostatek cenově dostupného bydlení. Ale také zadluženost, rozvod či rozpad rodiny, rozchod partnerů žijících spolu ve společné domácnosti. Mohou to být také otřesné rodinné podmínky (týrané či sexuálně zneužívané ženy nebo děti, ženy či děti alkoholiků), ale k bezdomovectví může také vést psychické nebo citové zhroucení nebo odchod z dětských domovů. Příčin je velká řada.

Příčiny bezdomovectví lze rozdělit na příčiny vnější a vnitřní.

a) Vnější příčiny

Jsou výsledkem interakce ekonomicko-politické situace země a celkového společenského klimatu. Je to například vysoká míra nezaměstnanosti, chudoba, nedostatečné zabezpečení ve stáří a nemoci, finanční nedostupnost bydlení.

b) Vnitřní příčiny

1. materiální faktory (nízký příjem, ztráta bydlení atd.)
2. vztahové faktory (nefunkční rodina, manželské problémy, násilí v rodině)
3. osobní faktory (tělesná či duševní choroba, poruchy osobnosti, týrání atd.)

4. institucionální faktory (propuštění z ústavu, z vězení, opuštění dětského domova)

Kombinace více faktorů zvyšuje pravděpodobnost společenského vyloučení, způsobuje oslabení odpovědnosti za vlastní život a vede až k rezignaci na životní beznaděj.

4. Charakteristika bezdomovců

„Většina osob bez domova je v produktivním věku. Souvisí to pravděpodobně s tím, že řada bezdomovců vzhledem ke svému způsobu života umírá předčasně, a také s velkým rozsahem služeb určených seniorům. Britský zdroj uvádí, že „...očekávaná délka života u lidí spících na ulici je 42 let...“ Proto je mezi bezdomovci poměrně málo osob v důchodovém věku. Přesto jsou čeští bezdomovci v průměru starší než bezdomovci z jiných zemí Evropské unie. Podle našich zkušeností je většina z nich středního věku, jsou to ti, kteří se nedokázali přizpůsobit politicko-ekonomické transformaci v devadesátých letech. Nezanedbatelná je však také skupina velmi mladých bezdomovců. Jsou to lidé, kteří prošli ústavní výchovou nebo utekli z domova a nechtějí či nemohou se tam vrátit. Bývají nezralí, postrádají životní zkušenosti a žijí-li ve skupinách, mohou být nebezpeční – „signalizují život bez zaměstnání, realizace krádeží a násilností“. Mladí bezdomovci se rekrutují nejen z dětských domovů a výchovných ústavů, ale také z rodin – úplných i rozpadlých. Mladí lidé z rozpadlých rodin odcházejí z domova nejčastěji kvůli střetům s rodiči, mladí lidé z úplných rodin opouštějí domov spíše kvůli vlastnímu chování než kvůli rodičům (užívání drog, kriminalita, u dívek starší přítel atd.). Řady bezdomovců rozšiřují i mladí lidé z relativně bohatých rodin (úspěšných podnikatelů, politiků ...), kteří „utíkají z rodin na důkaz svého protestu, odmítnutí autority“.

„Téměř polovina bezdomovců nikdy nevstoupila do manželství, Jsou to nejčastěji muži s psychiatrickou diagnózou nebo poruchou osobnosti. Zhruba 40% lidí bez domova tvoří rozvedení.“ (Průdková, Novotný, 2008, s. 17)

Mezi bezdomovci je i různý stupeň vzdělání a kvalifikace. Lze zde najít osoby se základním vzděláním, ale i s vysokoškolským. Ale obecně lze říci, že lidé bez domova mají spíše „nízkou úroveň vzdělání“. Z toho lze usuzovat, že bezdomovci, kteří jsou zaměstnáni, pracují buď nelegálně nebo přijímají příležitostné brigády. Pracují za stravu a bydlení nebo dostanou jen velmi nízkou mzdu, většinou za několikadenní namáhavou práci. Z tohoto důvodu nemají sociální a zdravotní pojištění.

Jeden z dalších faktorů u bezdomovců je jejich zdraví. Zamyslíme-li se nad tím, tak zdraví lidí bez domova je křehčí a nestálější než u ostatních obyvatel. Je to dáno tím, že jejich životní podmínky jim nedovolují dodržovat nezákladnější hygienické zásady. Způsobeno je to především tím, že přespávají na ulicích, nádražích a kanálech. Mezi bezdomovci se ve větší míře nacházejí lidé, kteří jsou buď v částečném nebo plném invalidním důchodu.

Musíme však rozlišit fyzické a duševní zdraví. Špatný fyzický stav bývá málo kdy příčinou bezdomovectví. Lidé bez domova paradoxně málo kdy trpí běžnými chorobami jako je chřipka nebo angína.

Z velké části lidé žijící na ulici mají psychickou diagnózu nebo vážnou poruchu osobnosti.

Duševní zdraví bezdomovců je velmi slabé.

4.1. Dívky a ženy bez domova

a) Dívky

Hradecký ve své knize uvádí, že se stále častěji mezi lidmi bez domova objevují velmi mladé dívky. Jsou nevědomé a neodpovědné. Často pocházejí z dětských domovů, výchovných ústavů nebo svůj domov opustily nějakého důvodu, nebo z něho byly vyhnány rodiči. Nemají ani tušení, že životem na ulici si nepolepší, ba naopak. Strašně rychle ztrácejí ideály o životě na ulici, se kterými opouštěly domov. Zjistí, že realita života bezdomovce je jiná než si představovaly. Realita je velmi krutá. Velmi často bez pocitu strachu, většinou lehkomylně, střídají partnery, přátele, skupiny a party mladých.

Dalším způsobem jak se dívka může dostat na ulici je hněv rodičů, kteří jí například z důvodu jejího těhotenství vyhánějí z rodiny. Rodiče si myslí, že tímto svým

jednáním dívku trestají, ale naopak svým činem způsobí velkou škodu. Dívka je bezbranná a neví jak si s nastalou situací počít.

b) Ženy

Podle Hradeckého, ženy bezdomovkyně vidíme na veřejných místech velmi málo. Proto se tyto ženy řadí mezi skryté nebo potencionální bezdomovce.

Bezdomovkyně jsou většinou ženy, které se dostaly do tíživé životní situace. Nejčastější příčinou bezdomovectví žen jsou faktory vztahové – tedy rozpad rodiny, narušené vztahy mezi partnery, násilí v rodině, sexuální zneužívání nebo týrání.

Důležitým rysem bezdomovkyně je skutečnost, že s sebou často mají děti. Ty pak dostávají status „bez domova“ spolu s matkou, nebo jsou svěřeny do péče dětského domova.

Ženy často volí latentní formu bezdomovectví. Využívají především dočasné nouzové ubytování u příbuzných, přátel nebo vyhledávají pomoc azylových zařízení.

4.2. Muži a ženy – odlišnosti bezdomovectví

Ve své knize Hradecký uvádí, že muži bezdomovci většinou patří do skupiny zjevného bezdomovectví. Muže bezdomovce potkáme většinou ve starém a špinavém oblečení, polehávající mezi davy na ulici, na nádraží nebo žebrající. Většina z nich nikdy nebyli ženatí a jen malé množství z nich je rozvedených. Vesměs jsou neochotni jakkoliv spolupracovat a jsou nespolehliví. Svoji situaci nechtějí řešit. Vlastně na všechno již rezignovali.

U většiny žen bývá forma bezdomovectví skrytá nebo potencionální. Ženy bezdomovkyně jsou vdané nebo rozvedené. Malé množství z nich je svobodných.

Objevuje se u nich více sebekázně, otevřenosti, ale také více bázlivosti, plachost a tréma.

Co všechno mají společné muži a ženy bezdomovci je nevíra v úspěch. V nápravu současné situace nedoufají. Může za to také společnost, která jimi pohrdá a považuje je za jakési ztroskotance, kterým není pomoci. A proto je pochopitelné, proč se bezdomovci chovají tak společensky nepřizpůsobivě. Prostě nemají už sílu ani energii něco ve svém životě měnit.

4.3. Dobrovolní bezdomovci

Mezi bezdomovci se také nacházejí tzv. dobrovolní bezdomovci.

Tato skupina bezdomovců najdeme nejčastěji mezi mladými lidmi. Bývají to většinou jedinci s problematickým rodinným zázemím nebo bez zázemí. Jsou to zejména ti, kteří v 18 letech opustili dětské domovy. Jsou vidět v parcích, kde posedávají, žebrají a popíjejí. Vypadají dosti zanedbaně. Jsou to jedinci, kteří se rozhodli žít na ulici dobrovolně, protože jim takový způsob života vyhovuje. Mají svobodu.

Je málo pravděpodobné, že duševně zdravý člověk se stane dobrovolně bezdomovcem. Opustí dobrovolně byt, zaměstnání a zcela fungující rodinu a půjde přespávat do parku.

5. Pouliční kultura bezdomovců

Lidé bez přístřeší si utvářejí vlastní pouliční kulturu. Jejich kultura je velmi svérázná a specifická.

Bezdomovci mají veškerý svůj majetek stále sebou. Někdy se jim vejde do igelitové tašky, někteří ho vozí v nákupním vozíku. Všechny věci, které bezdomovci považují za svůj majetek, by jsme my označili za odpadky.

U většiny lidí bez přístřeší jde péče o zevnějšek stranou. Je ale i malé množství těch, kteří se snaží udržovat si přijatelný vzhled. Většinou se to odvíjí od toho jak dlouho je dotyčný na ulici. Ze začátku se každý z nich snaží pravidelně udržovat osobní hygienu. Ale s přibývajícím časem stráveným na ulici tento zvyk ustupuje. Bezdomovci se často za celou zimu nevysprchují ani jednou. Zjišťují, že sebepečlivější čistota a úprava jejich zevnějšku jim nijak nepomůže k lepšímu žití na ulici. Proto se nezabývají mytím rukou, česáním ani holením vousů. Ženy bezdomovkyně se snaží o sebe pečovat a někdy i trpí nemožností osobní hygieny víc než muži – bezdomovci. Ale v případě, že rádi holdují alkoholu, ztrácí tuto potřebu udržování osobní hygieny také. Bezdomovkyně – prostitutky tvoří zvláštní specifickou skupinu. Aby mohly své zaměstnání vykonávat, musejí dbát o svůj zevnějšek.

Oděv bezdomovců je také velmi charakteristický. Jeho kombinace jsou velmi nezvyklé, protože oděv, který je bezdomovcům poskytnut v charitách není podle poslední módy. Ale v případě lidí bez domova je důležitá praktická stránka oděvu. Oblečení je musí především chránit před nepříznivými vlivy počasí. Zvláště v zimě potkáváme bezdomovce v několika vrstvách oblečení. Vrství na sebe různé druhy oděvu, hlavně že jim není zima. S praním oblečení si též nedělají starosti. Jednoduše špinavý oděv vyhodí a získají nový od charitativních organizací.

Jako zdroj obživy mají bezdomovci většinou žebrání. Dále jsou to drobné krádeže potravin nebo přebírání odpadků v kontejnerech, kde se pokaždé najde něco

k snědku. V poslední době se zdrojem peněz na obživu stal také sběr kovového šrotu a jeho odvoz do sběrných surovin.

Velmi špatnou úroveň u bezdomovců má kultura bydlení. Přebývají v nepředstavitelném nepořádku, ve špíně, prachu, uprostřed hnijících potravin a někdy i vlastních výkalů. Ti kteří žijí pod mostem si na svém místě udržují relativní pořádek. Můžeme zde najít provizorní postele, deky, ale také vytvoření provizorní kuchyně. Všechno samozřejmě z nashromážděných věcí, které našli někde u kontejneru nebo na skládce. Někteří žijí i v lese, kde si postaví plátěné přístřeší.

Velmi často vidáme bezdomovce posedávat ve větších skupinkách a velmi intenzivně debatovat. Ale realita je jiná. Komunikace mezi bezdomovci je totiž velmi zvláštní. Hovoří ne spolu, ale každý mluví o svém problému a vede monolog bez ohledu na to co říká druhý. Ve většině případů totiž dialog velmi rychle přejde v hádku.

A jak tráví bezdomovci volný čas? Vlastně nijak, protože většina z nich má veškerý čas volný. Den tráví tím způsobem, že popíjejí levný alkohol a kouří. Jsou mezi nimi ale i jedinci, kteří občas navštíví sociální zařízení, které je pro ně určené.

6. Osobnost bezdomovce

6.1. Schopnosti

„Schopnosti bezdomovců bývají snižené, chybí jim základní kompetence, které jsou nezbytným předpokladem k přijatelné sociální adaptaci. Nedovedou účelněji jednat, potřebují pomoc jiného člověka. Nedonutí se k účelnějšímu projevu, nejsou dostatečně odolní ani vytrvalí, nedovedou se ovládat. Přijatelnější způsob života je pro ně příliš náročným úkolem, který nezvládnou. Příčinou snížení jejich schopností mohou být nedostatky vrozených dispozic i získaná postižení. Může jít např. o mentální retardaci, změny osobnosti nebo o demenci v důsledku dlouholetého abúzu alkoholu a drog. Dispozičním faktorem jsou i odlišné sociální zkušenosti (dlouhodobé vězení, ústavní výchova nebo léčba).

Bezdomovci se nedokážou adekvátně orientovat ve světě. Nechápují pravidla a normy, které regulují chování a vzájemné vztahy mezi lidmi, odmítají je, nejsou schopni se jimi řídit. Pro život bezdomovce na okraji společnosti tyto normy vesměs nemají význam.“ (Vágnerová, 1999, s. 412)

6.2. Potřeby

„Bezdomovec často nic nechce, nic nečeká a domnívá se, že ani nemá cenu se o něco pokoušet.

Životní styl bezdomovce, ať už si jej zvolil sám nebo je důsledkem nezvládnutí základních sociálních požadavků, je typický maximálním zjednodušením. Jeho život je pouhým stereotypním vegetováním, často spojený s užíváním alkoholu a drog.

Potřeba citového vztahu, jistoty a bezpečí nebývá uspokojována. Bezdomovec obvykle žádné stabilní a spolehlivé citové vazby nemá. Nemá ani jistotu soukromí domova. V některých případech uspokojuje potřebu citové vazby zvíře, bezdomovci mívají psy. Zvíře plní roli společníka, blízké bytosti, která mnoho nevyžaduje, není kritická, přizpůsobí se tomuto stylu života a svému pánovi projevuje sympatii.

Potřeba seberealizace bývá potlačena nebo zcela schází. Bezdomovec sociálně selhal a nemá ani velkou naději, že by mohl získat lepší sociální pozici v budoucnosti.

Potřeba otevřené budoucnosti je v rámci nepříznivé životní zkušenosti rovněž potlačena. Bezdomovci o budoucnosti neuvažují, nic neplánují, žijí přítomností. Do budoucnosti nemají mnoho naděje, jeví se jim nepříznivá. Takový přístup souvisí s jejich neschopností řešit vlastní život jiným způsobem.“ (Vágnerová, 1999, s. 412 – 413)

6.3. Sebepojetí

Vágnerová ve svém díle uvádí, že bezdomovci mívají velmi často nízké sebehodnocení. Vinu za svoje selhání nepřisuzují sobě, ale přisuzují okolnostem a jiným lidem.

6.4. Sociální vztahy

„Bezdomovectví je projevem selhání v oblasti socializace. Bezdomovci nejsou schopni zodpovědného chování, nedovedou se o sebe postarat standardním způsobem. Z důvodů omezených kompetencí přetrvává závislost na společnosti a jejích institucích, tzn. na charitativní péči.

Vztahy bezdomovců s ostatními lidmi jsou velmi omezené. Významný je zejména nedostatek trvalejší a hlubší vazby s jakýmkoli člověkem. Jejich sdružování je obvykle účelové, vytvářejí jakési subkultury.

Nepřijatelné projevy chování a neschopnost respektovat běžná pravidla chování činí tyto lidi mnohdy sociálně neúnosné. Do této kategorie velmi často patří lidé, kteří strávili delší dobu ve vězení.

Často se bezdomovci stávají lidé trpící duševní chorobou, kteří nejsou po propuštění z léčebny vždy schopni přijatelné adaptace na běžné podmínky a na samostatný život.“ (Vágnerová, 1999, s. 414 – 415)

6.5. Somatická rizika bezdomovectví

„Styl života bezdomovců vede k rychlejšímu somatickému chátrání. Nedodržují základní hygienu, částečně proto, že k tomu nemají motivaci, a částečně kvůli nedostupnosti hygienických zařízení. Tito lidé se samozřejmě nestarají ani o svou životosprávu, jedí velmi nepravidelně a zpravidla to, co seženou.

Jejich zažívací problémy bývají zhoršovány abúzem alkoholu nebo drog a masivním kouřením.

Bývají podchlazeni, svoje choroby přecházejí. Hospitalizace bývá jen dočasným řešením.

Bezdomovci potřebují všestrannou sociální pomoc.“ (Vágnerová, 1999, s. 415-416)

7. Problémy bezdomovců

Největším problémem těchto lidí, jak už samotné označení „bezdomovec“ napovídá je to, že nemají domov. Buď nemají vůbec kam složit hlavu, nebo přespávají v různých provizoriích. Také to znamená, že nemají nikoho, kdo by je podepřel, kdo by jim pomohl. Vlastně nemají žádné rodinné zázemí. Většina z nich trpí velkou osamělostí.

S tím, že nemají bezdomovci kde bydlet, souvisí i to, že jen těžko seženou nějaké zaměstnání. Na vině jsou tři různé příčiny:

- 1) Když člověk dlouho žije na ulici a je dlouho nezaměstnaný, ztrácí po čase schopnost pracovat.
- 2) Zaměstnavatel chce vědět, kde bydlíte. A když uvedete adresu „nádraží“ nebo „Armáda spásy“, není příliš velká naděje, že vás zaměstná.
- 3) Ztráta dokladů. Získání nových dokladů je velmi zdlouhavé a ne každý bezdomovec je schopen si je obstarat bez vnější pomoci. Častým jevem u lidí bez domova totiž bývá chorobná obava z jednání před úřady a institucemi. Úřady a instituce často tyto lidi odbývají, chovají se k nim arogantně a někteří úředníci jimi pohrdají.

Nejen to, že bezdomovci nemají kde bydlet a těžko seženou nějakou práci (někdy jediná jejich obživa je buď žebrání nebo krátkodobá brigáda), ale většina z nich nemá ani nárok na podporu v nezaměstnanosti či na sociální dávky. To vše je totiž závislé na trvalém bydlišti, které nejsou bezdomovci buď schopni prokázat, protože nemají doklady, nebo se nacházejí tak daleko od svého bydliště, že nejsou schopni se tam dopravit.

Další velký problém u bezdomovců je zdravotní stav. Většina bezdomovců u nás trpí nějakou chorobou či postižením. Závažným problémem je nedostatek kvalitní stravy a nedostatečná hygiena. Jelikož mnozí z nich nejsou zdravotně pojištěni, nemají

nárok na zdravotní péči a proto je jejich životní dráha relativně krátká. Každoročně tak v ulicích zemřou desítky bezdomovců.

8. Kriminalita a bezdomovectví

„Co se týče kriminality bezdomovců „není možné vyloučit, že se mezi bezdomovci vyskytuje poměrně velké množství dříve kriminalizovaných“, vždyť někteří bezdomovci prožili většinu svého dosavadního života za mřížemi a zločin je pro ně součástí strategie přežití. Mnozí propuštění vězni, zvláště ti dlouhodobě věznění, jsou na první pohled dezorientováni, nejistí, nevědí, co mají dělat, mohou pociťovat křivdu a zášť vůči společnosti, která je odvrhla.

Často mají upřímnou snahu zařadit se zpět do normálního života, ovšem osoby propuštěné z výkonu odnětí svobody jsou stigmatizovány trestem a naše společnost není připravena dávat druhou šanci. Pokud skutečně chceme, aby se tito lidé zařadili zpět do společnosti, musíme jim věnovat podstatně více pozornosti a podpory než dosud. U většiny zaměstnavatelů je prvním filtrem při přijímání do zaměstnání bezúhonnost (a to i v případě dělnických profesí), což propuštění vězňi nemohou splnit. Ti jsou někdy úplně sami, příbuzní i přátelé se jich zřekli, nemají kam jít, a tak si vychutnávají svou nově nabytou svobodu někde na nádraží nebo v parku. „Nejenom přestupek zapříčiní, že se někdo stane bezdomovcem, ale bezdomovectví zapříčiní, že přestupky opakuje, což se projevuje tím, že se mnoho bezdomovců pohybuje mezi ulicí a vězením.

Bezdomovci jsou pachatelé především drobných krádeží v obchodech a je zřejmé, že je to důsledek, ne příčina společenského úpadku, každý člověk potřebuje jíst. V poslední době se bezdomovci podílejí na krádežích barevných kovů (hliník, měď) a mnohdy tím způsobují značné škody. „Bezdomovcům jsou často přisuzovány činy, které nejsou schopni spáchat,“ nejsou schopni participovat na organizovaném zločinu ani realizovat dokonale promyšlené přepadení banky. Objevuje se však nová generace mladých bezdomovců (18 – 30 let), kteří se už do organizovaného zločinu zapojují, případně mají na svědomí jinou závažnou trestnou činnost (podvody, defraudace, krádeže jízdních kol a aut).

Mnozí bezdomovci si nalhávají, že se v budoucnu něco změní, že na ně něco dobrého čeká, aniž by se o to snažili, něco pro to dělali. Jiní rezignovali a uvědomují si, že s každým dalším dnem na ulici se propadají hlouběji a hlouběji, neplánují budoucnost a žijí přítomností. Přemýšlejí maximálně na několik dní dopředu a řeší hlavně to, kde složí hlavu, co budou jíst a pít, případně jak se zahřejí. „Jen malé

procento z těch, kteří přespávají nebo žijí na ulici, chtějí skutečně změnit svůj život.“
pevně se rozhodli, vyhledat pomoc a pracují na změně s vědomím, že před sebou mají
trnitou cestu.“ (Průdková, Novotný, 2008, s. 21 - 22)

9. Pomoc bezdomovcům

Velkou částí populace je bezdomovectví považováno za negativní společenský jev a je provázáno směsicí pocitů lhostejnosti, rozhořčení, soucitu i pohrdání. Pocity pramení z představ, které bezdomovcům dávají nálepku kriminálníků a osob neschopných a neochotných přizpůsobit se společnosti.

Bezdomovectví není jen problém veřejnosti. Jedinců, kteří si bezdomovectví vybrali dobrovolně a tento způsob životního stylu jim vyhovuje, je málo. V populaci bezdomovců nalezneme i ty co se do této nepříjemné situace dostali vlastním zapříčiněním. Ale největší skupinu bezdomovců tvoří lidé, kteří neměli šanci se bezdomovectví vyhnout. Dotlačeni okolnostmi na ulici se pak tito lidé dostávají do bludného kruhu příčin a následků, ze kterého nevede mnoho cest ven.

Bezdomovce, které vidíme na ulicích našich měst, nejsou však jediným projevem tohoto fenoménu. Viditelná forma bezdomovectví je však pouhý zlomek celé šíře problému. Existuje zde ještě skryté bezdomovectví. To je schováno před veřejností v nouzových podmínkách, v domácnostech příbuzných či přátel. Velkou hrozbou je potencionální bezdomovectví osob, které jsou akutně ohroženy ztrátou bydlení, těch kteří nepřípravě opouštějí léčebny, dětské domovy a vězení.

Při řešení této problematiky musíme nutně znát celou řadu příčin a souvislostí, které bezdomovectví ovlivňují. Musíme brát u úvahu jak objektivní faktory tak subjektivní faktory. Je to provázaný celek a tímto způsobem s nimi musíme pracovat.

Existuje poměrně mnoho organizací, které se zabývají chudobou a společenským vyloučením. Je to například projekt známý veřejnosti prodejem časopisu Nový prostor, samotnými bezdomovci. Tento projekt pomáhá mnoha lidem bez přístřeší začlenit se zpět do společnosti a stát se dlouhodobě její plnohodnotnou součástí.

Hledání vhodné pomoci není jednoduché. Existuje množství, jak neefektivního vynakládání úsilí na straně jedné, tak lhostejnost a nedání šancí na straně druhé.

Vymanit se z extrémní chudoby a společenského vyloučení není jen v zájmu bezdomovců. Řešení problematiky bezdomovectví je také v zájmu celé společnosti.

9.1. Základní pomoc

„Bezdomovec má své fyziologické potřeby. Potřebuje jíst, potřebuje se ohřát, potřebuje ošacení a obuv, potřebuje osobní hygienu. Nenajde-li teplé a suché ubytování, postačí mu posezení a odpočinek v čistém přívětivém prostředí. Téměř každý bezdomovec je nemocný a potřebuje vyšetření, ošetření nebo léčbu. Toto vše, a k tomu nabídku azylového ubytování, musí umět nabídnout společnost bezdomovci dříve, než s ním začne mluvit o změně životního stylu.“ (Hradecký, 1996, s. 69 - 70)

Bezdomovec je většinou bez osobních dokladů. Proto je často nezbytná osobní asistence sociálního pracovníka při jednání s úřady. Návrat do společnosti totiž začíná obnovou dokladů. Potom následuje teprve zprostředkování práce, pomoc při jejím udržení a dosažení vlastního příjmu.

U některých starých bezdomovců, kteří nedostávají důchod je potřeba pomoci při podání žádosti. Jiní potřebují přiznat invaliditu. Další by měli být umístěni v domově důchodců nebo v ústavu sociální péče. Jsou však mezi nimi i ti co mají závazky vůči nejrůznějším úřadům či institucím. Všichni potřebují oporu ve své bezradnosti.

9.2. Resocializace

„*Resocializace* – návrat ke společensky přijatelnému způsobu chování u lidí, kteří se od něj odchýlili. Neobejde se od změn postoje a bez změn hodnotové orientace.

Efekt resocializačních programů je závislý na jejich přiměřenosti a na tom, jak jsou klienty akceptovány. Jen vyjímečně do nich klienti vstupují zcela dobrovolně; je však podstatné, aby je program dokázal motivovat k akceptování změny jako přitažlivé životní alternativy. Změna dosažená v průběhu intenzivního resocializačního programu se pravděpodobně stane změnou trvalou, je-li program ukončován vhodným typem následné péče.“ (Matoušek, 2003, s. 183)

„Základní pomoc při první návštěvě nebo při docházení do krizového či kontaktního centra je jen začátek. Navázat musí resocializační programy doplněné dalšími paralelními službami. Základem programu je bydlení či ubytování, proto je důležité zřizovat azylové domy s nabídkou osobní hygieny, potravinové pomoci a stravování, na provozu azylového domu mají mít beneficianti svůj podíl – jednak prací, úklidem, udržováním, jednak finančním příspěvkem na ubytování.

Důraz musí být položen na přiměřenou práci, počínaje chráněnou prací zdravotně postižených, přes veřejně prospěšné práce až na stálý pracovní úvazek, a to včetně nabídky rekvalifikace nebo získání kvalifikace.“ (Hradecký, 1996, s. 70)

Zvláštní pozornost potřebují skupiny sociálně postižených. Jsou to například matky s dětmi, osamělé těhotné ženy, lidé velmi mladí, zvláště odchovanci dětských domovů. Staří lidé potřebují společnost sobě rovných.

Cílem každého resocializačního programu je, aby bezdomovec našel smysl života, aby získal přiměřené bydlení a měl zdroj příjmů k jeho udržení, obnovil rodinné vztahy nebo si našel nové partnerství nebo přátelství.

10. Služby a sociální zařízení pro bezdomovce

10.1. Služby

Organizace poskytující služby bezdomovcům zajišťují uspokojení základních potřeb lidí bez domova. Tyto služby jsou určeny jak těm, kteří se na ně obracejí jen příležitostně (stravování, hygiena, ubytování ...) a způsob svého života nechtějí měnit, ale i těm, kteří chtějí svůj život bezdomovce změnit.

Způsob poskytování služeb se řídí Standardy kvality sociálních služeb. Jsou formulovány obecně, protože se týkají všech sociálních služeb.

Služby sociální péče pomáhají zajistit klientům psychickou a fyzickou soběstačnost. Pomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou ohroženy.

Všechny sociální služby jsou poskytovány v sociálních zařízeních.

10.2. Sociální zařízení

Mezi sociální zařízení patří: nízkoprahová denní centra, noclehárna, azylové domy, domy na půl cesty. Rozdíl mezi těmito zařízeními je v rozsahu poskytovaných služeb a v požadavcích kladených na klienty.

a) Nízkoprahové denní centrum

Toto sociální zařízení je denním centrem pro lidi bez domova. Mohou si zde odpočinout v čistém prostředí a najíst se. Jídlo mohou mít svoje nebo si je zde za symbolickou cenu zakoupit (např. polévku, kávu, čaj).

Ke standardním službám patří možnost použití toalety a sprchy. Dále zde klient dostane zdarma čisté oblečení a obuv. V případě, že klient jeví známky opilosti nebo požití jiných návykových látek, není sociálním pracovníkem vpuštěn do tohoto zařízení.

Zaměstnanci denních center poskytují bezdomovcům poradenství, zprostředkovávají práci, pomáhají při obstarávání osobních záležitostí.

b) Noclehárna

„*Noclehárna* – forma azylového ubytování poskytovaná lidem bez přístřeší. Kromě možnosti přespávání nabízí i hygienickou očistu, k níž jsou klienti nuceni před přenocováním, aby v noclehárně nešířili nákazy.“ (Matoušek, 2003, s. 126)

Nocleh je poskytován na jednu noc. Klient se zde však může ubytovat i opakovaně.

Při prvním kontaktu je klient pracovníkem noclehárny seznámen s vnitřní řádem noclehárny, s nabídkou služeb, se svými právy a povinnostmi. Dostane čisté ložní prádlo, své osobní věci si může uložit do uzamykatelné skříňky a je mu nabídnuto čisté oblečení ze šatníku. Postel je klientovi přidělena pracovníkem noclehárny. Ráno musí klient noclehárnu opustit a vrátit se může zase večer. Je to z důvodu, aby se dotyčný přes den snažil řešit svou sociální situaci a netrávil celý den na noclehárně. Po celou dobu pobytu v zařízení jsou zde k dispozici pracovníci noclehárny, kteří poskytují informace, poradenství a zprostředkovávají kontakt se zařízeními, jejichž služby chce klient využít.

Noclehárny vyhovují zejména těm, kteří žijí na ulici již dlouho a nejsou schopni se přizpůsobit nárokům azylových domů. Nejsou schopni spolupracovat.

c) Azylový dům

Na klienta jsou zde kladeny vyšší nároky než v noclehárně. Je zde poskytována komplexní pomoc bezdomovcům, kteří se chtějí zpět začlenit do společnosti a změnit svou tíživou sociální situaci.

„V den přijetí nebo v některém z následujících dnů proběhne anamnesticko-diagnostický pohovor se sociálním pracovníkem, který s klientem zároveň sestaví individuální plán péče. Individuální plán je výsledkem dojednávání zakázky sociálního pracovníka s klientem, v rámci něhož pracovník seznámí klienta s tím, co mu azylový dům nabízí a v čem mu může personál pomoci. Klient naopak sdělí pracovníkovi, co od pobytu v azylovém domě očekává, v čem a jak chce pomoci, jaké má do budoucna cíle a jakou má představu o způsobu jejich dosažení. Individuální plán má být co možná nejkonkrétnější, obsahuje cíle klienta a způsob, jakým na jejich dosažení budou klient a sociální pracovník participovat. Nesmí chybět dohodnutý termín naplnění cílů klienta.“ (Průdková, Novotný, 2008, s. 45)

Pobyt zde může trvat několik týdnů, ale i měsíců. Očekává se, že během této doby se vyřeší problémy bezdomovce. Klient azylového domu musí mít snahu postavit se na vlastní nohy.

d) Dům na půl cesty

Určený je pro mladé lidi (zpravidla do 26 let věku), kteří přicházejí z dětských domovů, výchovných ústavů a dalších zařízení.

Pobyt v Domě na půl cesty je zpravidla stanoven na dobu 6 měsíců až 1 rok. Mladí lidé ubytovaní v tomto sociálním zařízení mají povinnost pracovat nebo studovat.

Bez pomoci tohoto sociálního zařízení by se někteří mladí lidé stali bezdomovci a ocitli se na ulici.

Všechna tato sociální zařízení pomáhají bezdomovcům řešit jejich životní situaci, ale nemohou nahradit domov.

11. Neziskové organizace a církve

Patří sem nejčastěji občanská sdružení, církevní organizace, nadace a obecně prospěšné společnosti, které usilují o pomoc lidem bez domova.

V ČR jsou to především Armáda spásy, Naděje, Česká katolická charita, Nový prostor, Emauzy ČR, občanské sdružení Společnou cestou, Diakonie Českobratrské církve evangelické a Člověk v tísni.

Některé tyto organizace vznikly a zahájily svojí činnost až po roce 1989., některé navázaly na svou dřívější existenci a svojí činnost obnovily (např. Armáda spásy), některé např. církve – svojí činnost rozšířily a zřídily svá účelová zařízení. Jsou financovány jednak ze státního rozpočtu (na základě žádostí a garantů), dále za zahraničních zdrojů, příspěvků a darů a z vlastní činnosti.

Poskytují tyto druhy služeb:

- ubytování (noclehárny, azylové domy, chráněné a podporované bydlení – spojené s integračním programem
- nízkoprahová denní centra (možnost hygieny, ošacení, stravování, zdravotní péče
- poradenství (sociálně právní, právní pomoc při hledání zaměstnání. Některé organizace zajišťují svým klientům i zaměstnání v provozu organizace v rámci veřejně prospěšných prací)
- terénní sociální práce.

Ne všechny organizace poskytují všechny tyto služby a také ne všichni klienti mají o všechny služby zájem. Velká část těchto služeb pomáhá bezdomovcům při přežití v krizových obdobích, část z nich pomáhá při jejich začleňování do normální společnosti (integrační programy).

11.1. Azylové domy

Azylové domy poskytují „azyl“ – ubytování osobám, které se ocitli v tíživé sociální situaci a nejsou schopni ji sami řešit.

Zřizovateli a provozovateli jsou většinou neziskové a charitativní organizace. Většina těchto organizací je členem Sdružení azylových domů. Podmínkou členství ve Sdružení azylových domů je kromě jiného i koncepce, jak lidem bez domova pomáhat, tj. určitý komplexní integrační program.

11.2. Armáda spásy

Armáda spásy je mezinárodní organizace, působící ve více než 100 zemích světa.

Poskytuje pomoc lidem, kteří jsou v těžké sociální situaci a tuto situaci nejsou schopni sami řešit. Ubytovaní poskytují v azylových domech, kde nabízí vícestupňový recocializační program.

Základní stupeň je ubytování v noclehárně. Ubytovaní je během prvních 3 dnů poskytnuto bezplatně. Po této době si klient ubytování platí již sám. Platbu provádí buď ze svého příjmu nebo důchodu, popřípadě sociálních dávek. Ubytovaní je ve vícelůžkových pokojích. Předpokládá se již také větší samostatnost klienta jako je například pravidelné placení poplatků za ubytování nebo schopnost řešit si své záležitosti samostatně. Toto všechno vede k jeho samostatnosti a schopnosti žít normálním životem. Po určité době klient odchází na běžnou ubytovnu.

Armáda spásy umožňuje i některým klientům zaměstnání v rámci organizace po období přibližně 1 roku. Klienti po tuto dobu získají nebo si obnoví pracovní návyky a potom mají větší šanci si najít zaměstnání. Ve všem jim pomáhají sociální pracovníci a zaměstnanci Armády spásy.

11.3. Sdružení občanů „Naděje“

Naděje je dobrovolné sdružení občanů. „Posláním je praktické uplatňování evangelia v životě a jeho šíření. Cílem je vybudování a rozvoj sítí služeb lidem v nouzi na základě křesťanských principů. Ve svých zařízeních i mimo ně poskytují pomoc hmotnou, morální, zdravotní, právní, duchovní apod. Uplatňovaná je dobrovolná práce pravidelná i příležitostná a práce v pracovním poměru nebo civilní služby.“ (Hradecký, 1996, s. 3)

Program činnosti o.s. Naděje určují podmínky a potřeby v konkrétním místě a času.

Program činnosti:

- a) integrační program
- b) program pro třetí věk
- c) program pro mentálně postižené
- d) program náhradní rodinné výchovy
- e) program potravinové pomoci
- f) program zdravotnický
- g) doplňkové služby
- h) misijní program

„Integrační program je určen na pomoc lidem společensky vyloučeným a lidem, kterým společenské vyloučení bezprostředně hrozí. Jeho smyslem je spoluúčast na hledání životních cílů a společenského uplatnění. Součástí programu je okamžitá pomoc při uspokojování základních lidských potřeb, ale také nabídka ubytování a dlouhodobější pomoci.“ (Hradecký, 1996, s. 16)

Integrační program je čtyřstupňový. Jedná se o program se speciálními službami pro určité kategorie osob sociálně dezintegrovaných.

Nultý stupeň plní úkol krizového centra s psychoterapií a možností uspokojení základních životních potřeb. Služby nultého stupně jsou poskytovány bezplatně. Jedná

se např. o psychoterapii, osobní hygienu, ošacení a obuv ze sbírek, pracovní poradenství, nabídku azylového ubytování, nebo lékařské vyšetření a ošetření.

„První, druhý a třetí stupeň je založen na azylovém společenském ubytování různého typu s nabídkou souvisejících služeb. Domácí řády jsou poměrně přísné a jejich dodržování se vyžaduje. Zvláštní důraz je kladen na práci (v nižším stupni alespoň na příležitostnou, ve vyšším stupni řádný pracovní poměr). Na ubytování a další služby klienti přispívají diferencovaně.“ (Hradecký, 1996, s. 18)

Poplatky za ubytování se stanovují např. podle počtu dnů po které jsou zde klienti ubytováni nebo podle toho zda matka bydlí s jedním nebo dvěma dětmi.

Čtvrtý stupeň představuje samostatné bydlení mimo středisko (např. v najatém bytě) s občasným kontaktem sociálního pracovníka.

Je zde též poskytována postpenitenciární pomoc, což je služba propuštěným vězňům. Cílovou skupinou jsou lidé prvotrestaní a mladí lidé do 23 let věku.

Občanské sdružení Naděje poskytuje pomoc mladým odchovancům dětských domovů, kteří po dosažení plnoletosti nenacházejí své místo ve společnosti.

11.4. Česká katolická charita

Provozuje azylové domy pro muže a matky s dětmi. Kromě ubytování provozuje denní centra s možností hygieny, levného stravování, ošacení a je v nich poskytováno rovněž sociální poradenství.

11.5. Emauzy ČR

Jedná se o mezinárodní organizaci, která poskytuje ubytování, stravování a některé další služby pouze pro muže. Podmínkou pro poskytnutí ubytování je pracovní zapojení v zařízení formou veřejně prospěšných prací.

11.6. Nový prostor

Toto sdružení neposkytuje ubytování, ale zajišťuje pro zájemce možnost zaměstnání a to formou prodeje časopisu Nový prostor.

„Zájemce o prodej časopisu Nový prostor z řad bezdomovců se dostaví do centra prodeje, tzn. do sociálního zařízení, které poskytuje služby osobám bez domova a spolupracuje s občanským sdružením Nový prostor. Je seznámen s kodexem prodejce a podepíše smlouvu o prodeji, ve které se mj. zavazuje k dodržování zásad obsažených v kodexu prodejce (musí být upravený, čistý, nesmí být při prodeji opilý ani agresivní, nesmí časopis vnucovat kolemjdoucím a musí zůstat na své prodejním místě). Prodejce, kterému je přiděleno prodejní místo, obdrží průkaz prodejce, ve kterém je jméno prodejce, jeho fotografie a místo prodeje. Prvních pět časopisů dostane zdarma a peníze z prodeje mu zůstanou, předpokládá se, že si za ně koupí další výtisky. Klienti si kupují jeden výtisk za 20 Kč a prodávají ho a 40 Kč, dvacetikorunový rozdíl je výdělek bezdomovce.“ (Průdková, Novotný, 2008, s. 58)

Služba sdružení Nový prostor umožňuje bezdomovcům kontakt s lidmi a standardní pracovní prostředí. Tímto způsobem si bezdomovci uvědomují jakou hodnotu mají peníze. Peníze, které si sami vydělali prací.

11.7. Lod' Hermes

Jedná se o noclehárnu pro osoby bez přístřeší. Noclehárna na lodi Hermes je jednou z nejvyhledávanějších sociálních zařízení svého druhu v hlavním městě Praze.

Ubytování je zde rozděleno do tří částí. Jedna část je určena pro bezdomovce, kteří přišli na loď hledat pomoc, protože se snaží o návrat do normálního života. Druhá část slouží lidem bez přístřeší, kteří nehodlají svůj dosavadní styl života změnit a nebo, kteří jsou zde poprvé. Poslední část je určena pouze ženám.

Na lodi je 250 lůžek. Je zde veškeré sociální zázemí, jídelna a také ošetrovna. Poskytováno je zde sociálně právní poradenství, právní poradenství a psychologické poradenství.

Všechna tato zařízení poskytují bezdomovcům nezbytné podmínky pro přežití. Pro lidi bez domova to znamená nocleh, denně teplé jídlo, potřebné a čisté ošacení a možnost osobní hygieny.

11.8. Zařízení pro bezdomovce v Praze

Některá zařízení v Praze sloužící bezdomovcům:

Středisko Naděje Praha – U Bulhara

Nízkoprahové denní centrum

Adresa: Praha 2 , U Bulhara 46

Provozní doba:

v pracovních dnech 9.00 – 12.30, 13.30 – 16.30

Základní činnost: poskytnutí informací o běžných občanských záležitostech a sociálních službách, základní potravinová pomoc, hygienický servis, výměna ošacení, zprostředkování ubytování v zařízeních Naděje, zprostředkování návazných specializovaných služeb dle individuální potřeby.

Cílovou skupinou zařízení jsou muži a ženy ve věku od 18 let.

Činnosti poskytované v nízkoprahovém denním centru jsou poskytovány zdarma na základě ústní smlouvy a jsou limitovány možnostmi Naděje.

Posláním zařízení je pomáhat osobám v krizové nebo obtížné životní situaci, které nejsou bezdomovci vyřešit vlastními silami. Je to místo prvního kontaktu, které nabízí uspokojení základních životních potřeb. Zajišťuje a zprostředkovává služby podporující stabilizaci jedince a jeho návrat k běžnému způsobu života.

Terenní program Praha – streetwork

Adresa: Praha 1, Bolzanova 7

Posláním služby je vyhledávání a pomoc osobám, kteří žijí v neuspokojivých životních podmínkách.

Do cílové skupiny patří jednotlivci a rodiny v neuspokojivých životních podmínkách, které nejsou schopné řešit vlastními silami. Zejména nevyhovující a nejisté bydlení, přežívání v podmínkách, které ohrožují život a zdraví.

Cílem služby je, aby klienti poznali rizika spojená s jejich způsobem života, našli svou hodnotu a smysl života, našli a obnovili své schopnosti a možnosti, opustili současný styl a způsob života, našli nové sociální prostředí.

Nabízené činnosti jsou vyhledávání a monitorování osob bez přístřeší a prostředí, ve kterém žijí, poskytování nízkoprahových služeb, poskytování základního sociálního poradenství, návštěvy a podpora osob bez přístřeší ve zdravotnických zařízeních.

Středisko Naděje Praha – Na Slupi

Noclehárna (pro muže)

Adresa: Praha 2, Na Slupi 12

Provozní doba:

denně 9.30 – 6.30

Kapacita v noclehárně je 14 lůžek. Uživatelé přispívají na nocleh po dobu prvních šedesáti dnů 20 Kč, dále přispívají 50 Kč za noc.

Posláním zařízení je poskytnout přenocování a hygienické zázemí osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.

Cílovou skupinou zařízení jsou muži ve věku od 18 let. Jejich zdravotní stav nesmí závažným způsobem narušovat jejich soběstačnost.

Cílem zařízení je, aby uživatelé přečkali noc v bezpečném prostředí, měli možnost osobní hygieny a získali informace pro řešení své nepříznivé životní situace.

Dům Naděje Praha Žižkov –azylový dům

Azylový dům pro muže

Adresa: Praha 3, Husitská 70

Provozní doba: nepřetržitý provoz

Kapacita tohoto zařízení je 37 lůžek. Uživatelé přispívají na ubytování po dobu prvních devadesáti dnů 70 Kč, dále pak 100 Kč.

Základní činnost spočívá v ubytování (zpravidla nepřevyšující jeden rok), sociálním poradenství, psychologickém poradenství, křesťanské duchovní péči.

Cílovou skupinou zařízení jsou muži ve věku od 18 let v nepříznivé sociální situaci, byli propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody nebo ústavní péče, ztratili domov nebo bydlení.

Cílem zařízení je, aby uživatelé zlepšili své dovednosti nezbytné pro běžný způsob života, obnovili své přirozené vztahy, řešili své závazky, získali a udrželi si zaměstnání nebo jiný stabilní příjem, využili běžně dostupné služby, odešli do návazného bydlení.

Dům Naděje Praha – Radotín

Azylový dům pro muže

Adresa: Praha 5, Otínská 43

Provozní doba: nepřetržitý provoz

Přítomnost sociálního pracovníka:

PO, ÚT, PÁ 7.00 – 15.30

ST, ČT 11.30 – 20.00

Kapacita v azylové domě je 30 lůžek. Uživatelé přispívají na ubytování po dobu prvních devadesáti dnů 70 Kč, dále pak 100 Kč.

Základní činnost: ubytování zpravidla nepřevyšující jeden rok, sociální poradenství, psychologické poradenství.

Úkolem zařízení je pomáhat osobám v nepříznivé životní situaci spojené se ztrátou bydlení při návratu k běžnému způsobu života.

Cílovou skupinou zařízení jsou muži od 18 let.

Cílem zařízení je, aby uživatelé zlepšili svůj dosavadní způsob života a pomoc návratu do společnosti.

Dům Naděje Praha – Vršovice

Azylový dům pro ženy

Adresa: Praha 10, Rybalkova 31

Provozní doba: nepřetržitý provoz

Kapacita tohoto zařízení je 30 lůžek.

Posláním azylového domu je pomáhat ženám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.

Základní činností je ubytování, sociální a psychologické poradenství.

Cílovou skupinou jsou ženy od 18 let v nevyhovující sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.

Dům Naděje Praha – Záběhlice

Azylový dům pro muže a ženy v důchodovém věku nebo se zdravotním znevýhodněním

Adresa: Praha 10, K Prádelně 2

Provozní doba: nepřetržitý provoz

Kapacita azylového domu je 30 lůžek. Obyvatelé přispívají na ubytování 100 Kč. Výše úhrady za obědy se řídí aktuální cenou dodavatele.

Cílovou skupinou zařízení jsou občané, kteří nesplňují nárok na starobní nebo invalidní důchod, ztratili bydlení a jejich zdravotní stav významně neomezuje jejich soběstačnost.

Lod' Hermes

Noclehárna

Provozovatel: Sdružení Naděje

Plavidlo kotví u Štefánkova mostu v Praze

Provozní doba:

pondělí – neděle (celoročně)

příchod na loď: 19.30 – 20.30

opuštění lodi: 6.00 – 6.30

Poskytované služby: ubytování, možnost osobní hygieny, sociální poradenství, zdravotní ošetření. Jsou zde poskytovány též služby právníka, psychologa, sociálního a speciálního pedagoga.

Poplatek za nocleh je 20 Kč za noc, který se vybírá při vstupu na loď.

Odmítnutí zájemců o služby ve všech těchto sociálních zařízeních je možné z důvodu: zájemce nespadá do cílové skupiny, zařízení neposkytuje služby, které zájemce požaduje, v zařízení není volné lůžko, zájemce ohrožuje svým chováním ostatní, je pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek, ohrožuje zdraví ostatních nakažlivými chorobami.

Bezdomovci v Praze bohužel nemají moc míst, kde by se mohli každý den umýt nebo vyprat své prádlo. Proto tak často nelibě voní.

Lidé ze sociálních služeb pro bezdomovce zastávají názor, že bezdomovců z důvodu zadluženosti a exekucí přibývá. Shodují se také v tom, že na ulici je čím dál víc mladých lidí.

Noclehárny a denní centra jsou přeplněny. V Praze je k dispozici jen něco kolem sedmi set lůžek.

Sociální služby ve světě se lidem bez přístřeší poskytují v centrech měst. Je to z důvodu, že centrum je životní prostor bezdomovců. Bezdomovci mohou z ulic hlavního města jen stěží zmizet. Ubytoven a azylových domů je v hlavním městě velmi málo a pobyt zde se musí platit.

Myslím si, že péče o bezdomovce je nedostatečná. Mělo by být více sociálních zařízení pro lidi bez domova. Společnost by měla vynaložit více prostředků na to, aby se měli lidé sociálně vyloučení kde umýt nebo kde vyspat.

PRAKTICKÁ ČÁST

12. Případová studie

Pro praktickou část jsem použila případovou studii – kazuistiku. Veškeré informace k sestavení kazuistiky jsem získala při rozhovoru náhodně oslovených lidí bez domova, kteří byli ochotni mi svůj příběh vyprávět. Jména a jiné důležité údaje jsou pozměněny.

Paní Eva

Paní Evu jsem oslovila v Praze u jednoho obchodního centra, okolo kterého chodím každý den. Evu zde vídám pravidelně posedávat na lavičce ještě s dalšími bezdomovci.

Eva se narodila v harmonické rodině v hlavním městě v roce 1967. Maminka pracovala jako prodavačka a tatínek byl řidič u pekáren. Má jednoho bratra, mladšího o 10 let. Po ukončení základní devítileté školy nastoupila do učebního oboru – kuchařka, který neukončila, protože jí před koncem třetího ročníku vyhodili. Důvody proč musela odejít byly časté absence ve škole. Proč nechodila do školy? Nebavilo jí to tam a raději se potulovala po Praze. Peníze získávala vypomáháním v pohostinství, kde například myla nádobí.

V roce 1985 se seznámila se svým prvním manželem, za kterého se v roce 1986 provdala. Rok po svatbě se jí narodil první syn Michal. Když byly Michalovi 3 roky, rozvedla se. Protože musela opustit byt, ve kterém bydlela se svým manželem, odešla i se synem k bývalé tchýni za Prahu. Jelikož potřebovala peníze na živobytí, nastoupila v Praze jako pomocná dělnice. Tchýně se starala o Michala, byla v té době již ve starobním důchodu. V Praze Eva přespávala buď u známých nebo na ubytovně. Pracovala od 6.00 hod. a dojíždět do zaměstnání by bylo pro ni velmi komplikované. V této době při cestě do práce potkala kamarádku, která jí nabídla dobře placenou práci. Práci, při které se moc nenadře, jak říkala. Bylo to fotografování pro pornočasopis. Eva

tuto práci přijala. V roce 1991 se jí naskytla příležitost focení v Německu. Opustila syna Michala, který byl stále u babičky a odešla do Německa. Zde se podruhé provdala. Manželství však netrvalo dlouho a paní Eva se opět rozvedla. A v roce 1994 se vrátila zpět do České republiky. V této době však nebylo jednoduché sehnat nějakou práci a tak se Eva začala živit jako prostitutka. V roce 1995 se jí narodil další syn a o dva roky později další. Obě dvě děti byly nemanželské. Jelikož v té době její matka žila sama, protože ovdověla, bydlela Eva i se svými dvěma syny u ní. Tato situace jí však moc nevyhovovala a své děti opustila. Odstěhovala se a děti nechala u babičky. Se syny se dodnes nestýká.

V roce 2003 se potřetí provdala. Manžela poznala v restauraci. On bydlel u rodičů na vesnici a tak se za ním přestěhovala. V současné době jsou však oba bez přístřeší.

Manžel je v současné době zaměstnaný a má stálý příjem. Jeho plat by stačil na živobytí a zaplacení nějakého ubytování. Ale bohužel oba holdují alkoholu, proto manželovu výplatu během několika dnů propijí.

Zdravotní stav paní Evy je relativně dobrý. Je silná kuřačka a podle toho v jaké míře konzumuje alkohol se dá říci, že je na něm již závislá. Nikdy neužívala žádné drogy.

Eva se svým mužem žije na ulici. Bydlení neřeší a ani do budoucna řešit nebude. Velký problém je nedostatek financí. Při způsobu života, který se svým mužem vedou, je zcela logické, že takto dopadli. Když nemají finanční prostředky, půjčí si od svých známých bezdomovců. Půjčky však nevracejí. Často se uchylují ke krádežím jídla a alkoholu v supermarketech. Evě, ale není ani cizí krádež jídla ze společné ledničky v nízkoprahovém denním centru. Za tyto krádeže jí byl již několikrát zakázán vstup do denního centra.

S příbuznými se Eva nestýká. Děti několik let neviděla a ani o ně nejeví žádný zájem.

Paní Eva zjevně nechce pracovat. V hlavním městě je v současné době dostatek příležitostné práce pro nekvalifikované uchazeče o práci, nebyl by problém do práce chodit. Ale zaměstnavatelé požadují od svých zaměstnanců dodržování pracovní morálky, například včasné docházky do práce. A Eva tento pracovní návyk již zcela ztratila. Ona ho spíše ani nikdy nezískala. Není ochotná vzdát se své svobody. Ale to je vidět i na jejím vztahu k dětem. Raději je opustila, než aby se „nechala někým omezovat“, jak sama říká. Jeví se jako nepořádná, moc nedbá o svůj zevnějšek. Nemá o nic zájem. Nečte knihy, nezajímá se o dění okolo, nemá zájem o sebevzdělávání. Působí velmi sebevědomě a otevřeně. Je zřejmé, že je ráda středem pozornosti.

Eva neřeší žádné problémy. Nezajímá ji, že má dluhy na zdravotním pojištění, žije ze dne na den. O budoucnosti nepřemýšlí.

Přestože se svým manželem přespává v parcích po Praze nebo v polorozbořených opuštěných domech a navštěvuje nízkoprahová denní centra, nepokládá se za bezdomovkyni. Na první pohled i přes její zanedbaný zevnějšek jako bezdomovkyně nepůsobí. V případě paní Evy se nejedná o zjevné bezdomovectví.

Z mého pohledu jde o bezdomovectví skryté. Myslím si, že paní Evě nelze pomoci. Tento způsob života ji vyhovuje, protože sama nemá zájem na vyřešení své vlastní situace.

Filip

Filipovi je 27 let. Narodil se v Praze v rodině vysokoškoláka a středoškolačky. Má jednu sestru, která je o 5 let mladší.

Jako malé dítě byl velmi hyperaktivní, ale i přesto byl velmi inteligentní. Již ve 4 letech uměl sám číst. Na základní škole patřil mezi nadprůměrné žáky, ale jeho chování se vymykalo průměru. Základní školu ukončil s dobrým prospěchem a nastoupil na gymnázium v Praze – Libni. Ve druhém ročníku byl z gymnázia

vyločen pro kázeňské přestupky. Po prázdninách byl přijat na jiné gymnázium, ale ani to nedokončil. O prázdninách navštívil jednu z pražských diskoték, která se mu stala osudovou. Byla mu zde nabídnuta droga, kterou si vzal.

Filip začal být jako vyměněný. Byly chvíle kdy byl velmi hyperaktivní, ale také doba, kdy neustále spal. Rodiče na Filipovi pozorovali změny chování, ale na příčiny nemohli přijít. Ptali se zda nebere drogy nebo jiné návykové látky, protože vpichy po aplikaci drogy nikde nebyly vidět. Filip přísahal, že si nic nepíchá. Drogy šňupal. Postupem času se však v domácnosti rodičů začaly ztrácet peníze a jiné cennosti např. zlato. Později přestal chodit domů a rodiče nevěděli kde ho hledat. Nechali ho hledat i Policií, ale bez kladného výsledku. Když se z domácnosti ztratily další věci jako televize, hifi věž a mobilní telefony rodiče vyměnili zámky u bytu a Filipa odhlásili z trvalého bydliště. On však našel útočiště u babičky, která ho vzala k sobě domů, dávala mu peníze na cigarety a jídlo. Babička Filipa živila. Když zjistila, že Filip peníze utrácí za drogy, přestala ho finančně podporovat. On nevěděl jak dál a proto zašel za rodiči a poprosil je, zda by ho neodvezli do léčebny. Zde však byl jen krátkou dobu a na vlastní žádost byl z léčebny předčasně propuštěn. Vrátil se zpět na ulici.

Po nějaké době zašel za babičkou a pod slibem, že s drogami přestane mu babička sehnala a zaplatila ubytovnu. Našel si i práci a zdálo se, že bude vše tak jak má být. V práci však dlouho nevydržel a začal si peníze na drogy obstarávat drobnými krádežemi. Neustále se pohyboval mezi léčebnou a ulicí. Když byl po čtvrté v léčebně, poznal zde dívku do které se zamiloval a později se i vzali. Svatbu jim zaplatili rodiče v domnění, že teď už bude opravdu všechno v pořádku. Ale nebylo. Filip spadl opět do drog a také začal pít ve větším množství alkohol. Rodiče zaplatili Filipovi a jeho manželce na tři měsíce podnájem. Díky svým alkoholovým a drogovým praktikám se chovali velmi nevhodně a často porušovali domovní řád a proto byli majitelem po měsíci vyhozeni. Opět se ocitli na ulici. Později se Filip rozvedl.

Dlouhodobě se potloukal po ulici, přespával ve squotech a zapojil se do organizovaného zločinu. Během svého krátkého života byl 5x podmíněčně odsouzen.

Po poslední návštěvě léčebny byl ubytovaný v Domě na půl cesty. Našel si zaměstnání a byl spokojený. Ale po třech měsících pobytu byl z důvodu porušení řádu propuštěn a opět se ocitl na ulici, kde je až doposud.

Zdravotní stav Filipa z důvodu jeho životního stylu není dobrý. Ve svých 27 letech má žloutenku typu C, z důvodu nadměrného požívání alkoholu trpí epileptickými záchvaty a jeho jaterní testy jsou velmi špatné.

Filip působí velmi inteligentně. Je na něm vidět, že si svojí situaci uvědomuje a že by chtěl najít nějaké řešení, ale do práce se bojí nastoupit, protože jeho pracovní návyky nejsou vůbec žádné. Ve svém životě pracoval asi 3x a ne delší dobu než 4 měsíce.

Navštěvuje babičku, která se mu snaží finančně pomáhat. Sám říká, že když jde k ní na návštěvu, tak ze sebe udělá slušného člověka. Dokáže se umýt, čistě obléci a být aspoň chvíli střízlivý. Ale to jenom chvíli. S rodiči se nestýká vůbec. Pouze když má maminka svátek nebo narozeniny tak jí formou SMS poblahopřeje. Rodiče mu řekli, že se může domů vrátit jen v tom případě, když bude rok čistý. Tuto nabídku mu dali již před pěti lety. Dodnes však nevydržel jeden rok nebrat drogy a nevyléčil se ze závislosti na alkoholu.

Myslím si, že u Filipa se jedná o dobrovolné bezdomovectví, protože když bude chtít a mít snahu, tak se má kam vrátit. V jeho případě prvním krokem k návratu do normálního života je nástup do léčebny pro drogově závislé a setrvání zde po celou dobu léčby.

Pan Josef

Panu Josefovi je 52 let. Nyní žije v Praze na nádraží nebo přespává v noclehárně.

Josef se narodil v Rudné u Prahy, kdo do svých dvaceti let žil u rodičů v rodinném domku. Vyrůstal v harmonické rodině. Rodiče pracovali v zemědělském družstvu. Sourozence nemá.

Základní školu navštěvoval v Rudné u Prahy a po ukončení povinné školní docházky nastoupil do učebního oboru – automechanik. Učiliště navštěvoval v Berouně. Učební obor zdárně ukončil a nastoupil na základní vojenskou službu. V této době poznal svojí budoucí manželku Janu. Jana měla v Berouně svůj vlastní byt a tak se Josef hned jak se vrátil z vojny odstěhoval od rodičů k ní. Dostal v Berouně zaměstnání v autoservisu jako automechanik. Po ročním spolužití se stali manželé.

Jejich manželství bylo velice harmonické a plné lásky. Do dvou let po uzavření sňatku se jim narodil syn Tomáš. Pan Josef byl šťastný a svojí rodinu velice miloval. Jana byla skvělá matka i manželka. Když byli Tomášovi tři roky, narodila se jim dcera Anička. Jak říká pan Josef, všechno bylo tak jak si představoval. Měl dvě krásné děti a skvělou manželku. Byli šťastni. A přišel rok 1990. Začaly se zavírat podniky a bohužel i autoservis, ve kterém Josef pracoval, byl zrušen. Ze dne na den přišel o práci. Ale nevzdal se a hledal novou práci. Věděl, že má rodinu o kterou se musí postarat. Pracoval porůznu, například jako dělník na stavbě nebo skladník. Ale s přibývajícím časem, bylo čím dál tím méně práce. Josef se stal nezaměstnaným. Manželka stále pracovala a tak byla nucena živit rodinu sama. S touto situací se Josef nedokázal smířit a začal pít alkohol. Ze začátku to nebylo až tak často, chodil do restaurace jenom v pátek a v sobotu. V této době zdědil domek po svých rodičích, ten prodal a peníze si nechal, aby nebyl finančně závislý na manželce. Jeho návštěvy restauračních zařízení začaly být častější. Začal chodit každý den domů opilý. Jana už tyto návraty opilého manžela nemohla dál snášet a tak podala žádost o rozvod. Před deseti lety se Josef s Janou rozvedli. Jelikož byt ve kterém bydleli byl Jany, Josef se odstěhoval. Asi rok bydlel u kamaráda v Berouně, ale protože neplatili nájem, majitel domu je vystěhoval oba. Josef se ocitl na ulici. Jelikož v této době všechny peníze, které měl z prodej domku po rodičích byly propitě, neměl vůbec nic. Rozhodl se proto, že pojedou do Prahy v domnění, že si zde najde práci a bydlení. Ale jeho plány nebyly naplněny. Ocitl se v Praze, ale byl bez peněz a ubytování. Proto se připojil ke skupince bezdomovců, které potkal na Hlavním nádraží. Jejich způsob života se Josefovi líbil. Nemuseli vůbec nic, žili si bezstarostně.

Pan Josef žije na ulici 9 let. Peníze na jídlo a alkohol si obstarává žebráním. Jak sám říká, někdy se dají vyžebrať velké peníze. Někdy peníze sežene i sběrem barevných kovů, dost věcí se prý dá najít i v kontejnerech. Ke krádežím v obchodech se ale nikdy neodhodlal.

Zdravotní stav pana Josefa se zdá na první pohled dobrý. Je silný kuřák. Podle toho v jaké míře požívá alkohol se dá říct, že je na něm závislý.

Josef navštěvuje noclehárnu. V zimě zde přespává každou noc. Má strach, že by mohl umrznout jako jeho někteří kamarádi, kteří v zimě přespávali na ulici nebo v teplovodech. Do noclehárny se uchylují v důvodu, že zde má možnost osobní hygieny a čistého ošacení. V letních měsících sem chodí tak jednou maximálně dvakrát do týdne.

S rodinou se Josef vůbec nestýká. Nechce, aby děti viděly jak svojí vinou dopadl. Ví jen, že manželka se znovu provdala. O dětech neví nic.

Josef působí inteligentně, zajímá se o věci kolem sebe. Snaží se i pravidelně číst denní tisk, pro který si chodí každý den do metra, protože ho zde dávají zadarmo.

Pan Josef by rád pracoval, ale na druhou stranu se nechce vzdát bezstarostného života, který teď žije.

Z mého pohledu Josef vykazuje znaky skrytého bezdomovectví. Nepůsobí jako zjevný bezdomovec, jak je to většinou u mužů. Snaží se svůj zevnějšek udržovat čistý. Myslím si, že kdyby mu byla podána pomocná ruka byl by schopný se z bezdomovectví vymanit.

Sociální služby, které jsou určeny lidem bez domova jsou schopny a ochotny poskytnout základní pomoc těmto lidem v řešení jejich současné životní situace. Toto je však možné pouze v případě, že bezdomovci mají snahu svou stávající situaci řešit a chtějí se znovu začlenit do normálního života.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo seznámení běžné společnosti s problematikou bezdomovectví a charakterizovat příčiny vzniku bezdomovectví. Také se zaměřuji na organizace, které poskytují pomoc lidem bez přístřeší. Cíl práce se podařil.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou.

V první kapitole vysvětluji pojem bezdomovectví a v následující kapitole se zabývám fenoménem bezdomovectví.

V bodě tři teoretické části popisuji typologii bezdomovectví a to formy a příčiny.

Ve čtvrtém oddíle se zabývám charakteristikou bezdomovců. Jsou zde popsány dívky a ženy bezdomovkyně, ale také odlišnosti bezdomovectví mezi muži a ženy. Jedna z podkapitol popisuje dobrovolné bezdomovce.

V následujících kapitolách hovořím o pouliční kultuře bezdomovců, osobnosti bezdomovce, ale také zde popisuji jejich problémy a kriminalitu a bezdomovectví.

V kapitole devět je nastíněna pomoc bezdomovcům a to jak základní tak i resocializace.

Poslední dvě kapitoly teoretické části jsou věnovány službám a zařízením pro bezdomovce. Jsou zde uvedeny neziskové organizace a církve. V poslední podkapitole teoretické části jsem uvedla organizace, které poskytují pomoc lidem v nouzi a bez přístřeší v Praze.

Do praktické části jsem zařadila případovou studii – kazuistiku. Příběhy lidí bez domova jsem sestavila na základě přímého kontaktu s nimi. Jejich životní příběhy mě velmi zajímali a chtěla jsem zjistit, zda hypotéza, že bezdomovcem se může stát kdokoli a kdykoli je pravdivá. Na základě příběhů bezdomovců se hypotéza

potvrdila. Porovnávala jsem si teoretickou část s praktickou a to např. příčiny vzniku a formy bezdomovectví.

Stát se bezdomovcem je velmi snadné. Ale cesta zpět již tak snadná není. Někdy se může zdát, že cesta zpět už není žádná.

Mít domov a rodinu je velmi důležité. Být bez domova, nemít kolem sebe lidi, které máme rádi, nemít se komu svěřit se svými starostmi a bolestmi nebo i radostmi, je pro některé z nás nepředstavitelné.

Když člověk ztratí domov, hluboce ho to zasáhne. Znamená to nemít kam jít a nemít nikoho blízkého se kterým je možné žít život.

Domov nedělá střecha nad hlavou. Lidé mohou mít střechu nad hlavou, ale domov to pro ně není. Člověk žijící na ubytovně, osoby ve výkonu trestu, děti v dětských domovech střechu nad hlavou mají, ale přesto jim chybí to nejdůležitější, láska a přítomnost toho koho má rád.

Mezi bezdomovci jsou často lidé bez zázemí, bez naděje, bez smyslu života. Někdy zde najdeme ztroskotance, tuláky ale i dobrodruhy. Stát se bezdomovcem, jedním z nich je tak snadné. Někteří se ocitli na ulici ze dne na den. Nikdy předtím je nenapadlo, že by se jim tohle mohlo stát. Mnozí z nich si říkali, že oni by svůj život takhle dojít nenechali.

Bezdomovce můžeme potkat na vlakových nádražích, v parcích na lavičkách, pod mosty. Přespávají v teplovodních kanálech, v opuštěných vagónech, polorozbořených budovách. Většinou se soustřeďují ve větších městech, které jim poskytují lepší podmínky pro přežití.

Za svůj život jsme si odpovědný každý sám. Každý se musí pevně rozhodnout jak se svým životem naloží a mít vytýčený cíl, kterého chce dosáhnout. Záleží na výchově v rodině, na tom jak je působeno na děti a také jaká je kultura společnosti. A proto s daným tématem bezdomovectví úzce souvisí sociální pedagogika.

Resumé

Bakalářskou práci jsem zpracovávala s cílem vysvětlit vznik a problematiku bezdomovectví. Zvolený cíl se podařil.

Práce je rozdělena na dvě části, na teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na vysvětlení pojmu bezdomovec, typologii bezdomovectví a charakteristiku bezdomovců.

Na začátku práce vysvětluji kdo je bezdomovec a co je fenoménem bezdomovectví. Dále popisuji typologii bezdomovců. Pokračuji charakteristikou bezdomovců a to charakteristikou dívek a žen bezdomovkyň a také jaké jsou odlišnosti bezdomovectví u mužů a žen a kdo to jsou dobrovolní bezdomovci. V další kapitole popisuji pouliční kulturu bezdomovců a jejich osobnost. Popisuji zde jeho schopnosti, potřeby, sociální vztahy ale i somatická rizika bezdomovectví. Dále je zde hovořeno o problémech lidí žijících na ulici a o kriminalitě a bezdomovectví.

V závěru teoretické části se věnuji pomoci bezdomovcům. Jedná se zde hlavně o základní pomoc a resocializaci. Jsou zde popsány služby a sociální zařízení, která pomáhají bezdomovcům, ale také neziskové organizace a církve. V samém závěru teoretické části uvádím organizace, které poskytují pomoc lidem bez přístřeší v Praze.

Do praktické části jsem zařadila případovou studii – kazuistiku. Kazuistiky jsem shromáždila přímo od lidí žijících na ulici, kteří byli ochotni svůj životní příběh převyprávět. Na základě těchto kazuistik se potvrdila teoretická část bakalářské práce.

Veřejnost by měla být více obeznána s problémem bezdomovectví, s jejich následky na osobnost a hlavně s pomocí lidem žijících na ulici, aby jejich pohled na bezdomovce nebyl tak jednoznačný.

Anotace

Tato bakalářská práce vysvětluje proces vzniku a stádia bezdomovectví. Práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části se snažím vysvětlit oba základní pojmy bezdomovectví a to pojem bezdomovectví a co je fenomén bezdomovectví. Dále zde popisují formy a příčiny bezdomovectví a charakteristiku bezdomovců, jejich pouliční kulturu a osobnost. V druhé polovině teoretické části následují problémy bezdomovců a kriminalita bezdomovců. V závěru teoretické části popisují pomoc, služby a zařízení pro bezdomovce.

V praktické části jsou případové studie lidí žijících na ulici. Na těchto třech kasuistikách jsem chtěla ukázat teoretickou část bakalářské práce.

Klíčová slova Bezdomovectví
 Lidé žijící na ulici
 Osobnost bezdomovce
 Pomoc
 Služby a zařízení pro bezdomovce

Annotation

This bachelor thesis explains the processes and stages of homelessness. The thesis is divided into two parts, theoretical and practical. In the theoretical part, I am explaining the two basic concepts of homelessness, the homelessness itself and the phenomenon of homelessness. Furthermore, I am describing the forms and reasons of homelessness and the characteristics of the homeless, their street culture and personality. This is followed by the problems and the delinquency of the homeless. In conclusion, I am as well describing the assistance, services and facilities for the homeless.

The practical part is containing case studies of people living on the street. On these three case reports, I wanted to present the theoretical part of the thesis.

Keywords: Homelessness
 People living on the street
 Personality of homeless
 Help
 Services and facilities for the homeless

Seznam použité literatury

1. HRADECKÁ, V. Bezdomovectví – extrémní vyloučení. Praha: Naděje, 1996, 107 s. ISBN 80-902292-0-4
2. HRADECKÁ, V. Naděje – cíle a poslání. Praha: Naděje, 1996, 63 s. ISBN 0000
3. HRADECKÝ, I. a kol. Definice a typologie bezdomovectví. 1. vyd. Praha: Naděje, 2007, 50 s. ISBN 978-80-86451-3-8
4. MATOUŠEK, O. Sociální práce v praxi. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 351 s. ISBN 80-7367-002-X
5. MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 288 s. ISBN 80-7178-214-9
6. PRŮDKOVÁ, T. NOVOTNÝ, P. Bezdomovectví. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, 93 s. ISBN 978-80-7387-100-0
7. VÁGNEROVÁ, M. Psychologie pro pomáhající profese. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 444 s. ISBN 80-7178-214-9
8. www.nadeje.cz/index.php?q=node/16
9. www.csspraha.cz/sluzby-prechodne-ubytovani
10. www.ok.cz/iksp/cinnost2.html